

La concert

Scris de Ninel Ganea

Mărti, 15 Octombrie 2019 11:24

Am citit, nu chiar la prima tinerețe, o carte cu un titlu perfect stupid: „Ghidul idiotilor despre muzica clasică”, din care nu am reușit să înțeleg mare lucru și nu din cauza complexității. Motivul era altul. Autorii se străduiau atât de tare să fie amuzanți, prietenoși, juvenili și amuzanți, încât efectul total îl reprezenta, inevitabil, un talmeș-balmeș ridicol, iritant și prolix. După multe eforturi, singurul lucru care răzbătea din paginile cărții era acela că muzica clasică este „cool”, o afirmație care desigur că nu merita atâta efort de lectură și despre care mă îndoiesc că a mișcat prea multă lume să se apuce de ascultat. Ceva bun tot se putea desprinde și anume recomandarea de a frecventa sălile de concert locale, unde poți audia o muzică de calitate înaltă fără o investiție financiară substanțială.

Nu mai țin minte cu precizie dacă acesta a fost imboldul principal care m-a împins să merg la serile de concerte de miercuri de la Sala Radio. Cert este că m-am dus acolo relativ constant o bucată de vreme, în principal pentru că se puteau audia cu predilecție fragmente muzicale clasice.

Recent, adică săptămâna trecută, am mers în același loc și în aceeași zi la un concert de violoncel susținut de un ansamblu de tineri interpreți. Nu mă atrăgea cu precădere ideea de „tineri”, cât programul muzical cu selecții din Handel, Albinoni etc. Nu m-am gândit că va fi ceva epocal, nici că voi pierde foarte mult. Ba, așteptările mele erau mai degrabă optimiste și văzând lumea dând buluc, spre deosebire de sălile aproape goale de care îmi aminteam eu, dar în care te simțai totuși excelent, m-am gândit că voi avea parte de o surpriză plăcută.

Prima lovitură încasată de speranțele mele s-a produs la apariția interpreților și a conducătorului de ansamblu. Vestimentația luată ca întreg era o harababură ininteligibilă pentru un asemenea eveniment. Câteva tinere, în orice caz nu prea multe, se încumetaseră să îmbrace ținute de seară, dar în culori atât de nepotrivite încât efectul era pe dos decât cel scontat. Sclipitor (de la

La concert

Scris de Ninel Ganea

Marti, 15 Octombrie 2019 11:24

sclipici) și ieftin. Restul violonceliștilor au mers cu aplomb pe varianta casual, cu pantaloni strânși jos pe picior, blugi și cămăși scoase sau nu pe dinafară, în funcție de gust. Dirijorul, care le era sau le-a fost profesor în facultate interpretilor, se asortase cu ansamblul, o variantă preferabilă în context aceleia în care ar fi încercat să țină singur eticheta. În pofida acestor neajunsuri sartoriale, tinerii arătau onorabil, cu priviri în care se putea desluși o adâncime, păreau dezghețați atât cât trebuie pentru vârsta lor și erau tunși decent. În altă situație socială, adică în afara scenei de concerte, probabil că nu ai fi avut ce să le reproșezi la prima vedere.

Odată început programul artistic, cu ajutorul unui marș vienez și a două bucăți baroce, temerile și suspiciunile mi s-au mai domolit. Mă afundam toropit în scaun și îmi făceam mustărări de conștiință pentru bănuielile mele casante. „Vezi, îmi spuneam, există în continuare insule de normalitate, în care încă nu a dat buzna modernitatea cu ritmul ei violent. Trebuie doar să deschizi ochii și urechile cu mai multă bunăvoință”. Ochii și urechile le-am deschis destul de rapid, dar nu stimulat de bunăvoință, ci tocmai de zgomotul modernității celei mai asurzitoare.

După scurtul preambul din clasici, ansamblul de violonceli și-a dezlănțuit întreaga ofensivă interpretând melodii contemporane. Handel și Albinoni fuseseră doar actul de deschidere pentru evenimentul principal. A început, dacă îmi aduc bine aminte, cu Michael Jackson, „Smooth Criminal”, și s-a terminat cu Europe, „Final Countdown”, trecând prin AC/DC, Louis Fonzi, Queen etc. O fire mai chițibușară s-ar fi putut ține de reclamații deoarece era clar că la mijloc a fost o înșelăciune. Una scria pe afiș și alta primeai în program. Dar revolta deschisă nu ar fi fost tocmai potrivită, mai ales că lumea părea extaziată, auzindu-se chiar și chiuituri. La final, înconjurat de valul de entuziasm, am simțit că trebuie să depun mai multe strădanii cu aplauzele, altfel destul de blegi. O asemenea încântare populară nu era neapărat contagioasă, cât, în ceea ce mă privește, amenințătoare.

Idea fundamentală sub care se plasa întreaga întreprinde era, după cum a afirmat-o în repetate ocazii dirijorul, anti-elitismul. Nu a folosit cuvântul acesta, dar reieșea destul de limpede din prezentările pe care le făcea diverselor melodii și compozitori contemporani. Freddy Mercury a fost cântăreț de operă, Louis Fonzi a folosit un fragment de muzică barocă șamd. Cu alte cuvinte, până și cântăreții cei mai la modă au un comerț fertil cu clasicii, de unde derivă indirect valoarea muzicii vechi. Argumentul este însă înșelător, subversiv și, în cele din urmă, distrugător pentru muzica clasică, cea pe care se presupune că interpreții ar vrea cumva să o cultive și să o facă plăcută publicului. Motivul ține de presupuziția relativistă pe care este construit. Tema spectacolului era aceea că aproape orice fel de creație muzicală reprezintă artă, iar judecățile de valoare tari/„discriminatorii” nu își au locul, mai ales din perspectiva popularității enorme de care se bucură multe piese contemporane. Cu alte cuvinte, nu există nicio diferență fundamentală între o bucată rock îndoielnică și, de pildă, Adagio-ul lui Albinoni, mai ales când rockul sau reagetonul sunt transpuse pe violoncel. Sună la fel, iar prejudecățile elitiste sunt vetuste și neîntemeiate.

Pe de altă parte, prejudecățile elitiste or fi vetuste, dar neîntemeiate sigur nu sunt. Căci atunci când pui laolaltă tot felul de nume pestrițe cu monumente ale culturii europene rezultatul final îl reprezintă demonetizarea acestora din urmă. Dacă toți sunt una, ce rost sau sens mai are studierea sau ascultarea marilor maeștri când aceștia pot fi reduși oricum la nivelul unei coloane sonore discutabile, care la rândul ei poate fi redusă la acorduri încropite pe un soft?! După cum remarca cu altă ocazie un comentator perspicace, „există o lege Gresham în cultură, care ne spune că, în absența unei scări de valori, producțiile rele le vor elimina de pe piață pe cele bune”.

Și exact acest lucru se întâmplă prin astfel de spectacole care își propun să atragă tinerii și lumea, în general, spre muzica clasică. În pofida unor succese temporare și locale, oamenii se vor îndepărta și mai mult de sălile de audiții. Cine vrea discotecă se va duce la discotecă și nu va bate drumul până la sala de concerte, în timp ce restul, mulți, puțini, vor sta acasă.

Atacul împotriva muzicii clasice are rădăcini adânci și este larg răspândit în mediile bune: este prea nedemocratică, prea „albă”, prea scortșoasă. În urmă cu câțiva ani, de pildă, o bancă britanică a refuzat să mai sponsorizeze Opera Regală explicit din cauza elitismului, preferând în schimb să subvenționeze un festival de muzică pop. Decizia nu era comercială, după cum s-ar putea presupune, ci culturală, parte din alinierea obligatorie la noua ideologie relativistă.

În același timp, permutările muzicale, foarte la modă acum, sugerează același caracter relativist. Nu există niciun duh sau spirit propriu și orice text sau armonie poate fi modificată și rearanjată, în teorie, fără a se schimba ceva esențial. Pui muzica lui Michael Jackson să fie interpretată de un ansamblu de coarde sau de un cor gregorian, sperând într-o revelație, dar, cu toate acestea, rezultatul nu are cum să fie altceva decât, în cel mai bun caz, un kitsch. Lucrurile stau aidoma și cu încercarea inversă, de a translata forme artistice și spirituale mai complexe într-un limbaj muzical pop.

Dar oricâte vicisitudini ar lovi muzica clasică, nimic nu o poate distruge mai temeinic decât încercările de a o moderniza și a o comercializa spre a o face mai accesibilă și mai facilă.

Totuși, pe lângă antielitismul arborat în concertele de genul acesta, există o problemă și mai profundă, rareori identificată în ultimul secol cel puțin, și anume divorțul complet dintre etic și estetic. Arta pentru artă are o autonomie în fața căreia se frâng orice judecăți morale, asta deși

La concert

Scris de Ninel Ganea

Marti, 15 Octombrie 2019 11:24

marii creatori din trecut nu au lucrat niciodată pe baza acestei presupozitii, care este relativ recentă și complet străină lumii clasice. Insistența lui Confucius sau a vechilor chinezi pe legătura dintre muzică și mișcările virtuozitate sau vicioase ale sufletului poate să pară de-a dreptul monomaniacală, deși se poate discerne lesne și la greci. De exemplu, capitolul dedicat statului ideal din „Politica” lui Aristotel se ocupă în cea mai mare parte de muzică, iar în „Republica” lui Platon există un paragraf despre economie și patruzeci de pagini despre muzică. Un contemporan al lui Platon, Damon din Atena, scria „lăsați-mă să scriu muzica unei cetăți și nu mă interesează cine îi face legile.”

Nici măcar în epoca de aur a clasicismului, muzica nu a fost privită doar ca o ocupație frivolă, bună doar de omorât plăcut și inteligent timpul. După premiera londoneză a oratorului „Messiah”, Handel a fost abordat de un aristocrat britanic care l-a felicitat spunându-i că atât el cât și alți participanți au avut parte de o „distracție admirabilă”. Intrigat, Handel i-a răspuns: „My Lord, mi-ar părea tare rău dacă doar i-am distrat pe oameni. Eu mi-am dorit să-i fac mai buni.”